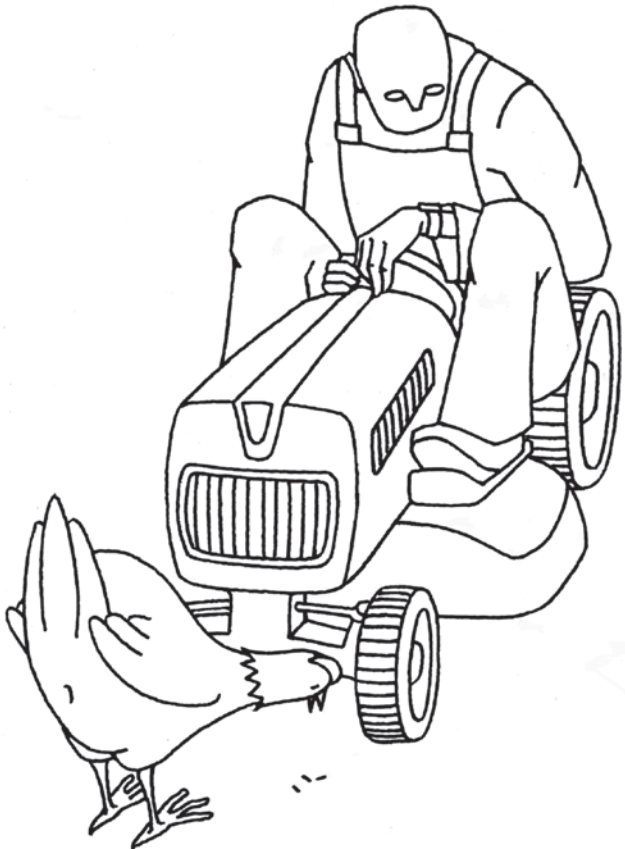




Miroslav Kala

CHALUPÁŘ *to nevzdává*



Miroslav Kala

CHALUPÁŘ
to nevzdává

GALÉN

Všechna práva vyhrazena.

Tato publikace ani žádná její část nesmí být reprodukována, uchovávána v rešeršním systému nebo přenášena jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického či jiného záznamu) bez písemného souhlasu nakladatelství.

© Miroslav Kala, 2017

Illustrations © Miroslav Barták, 2017

© Galén, 2017

ISBN 978-80-7492-357-9 (PDF)

ISBN 978-80-7492-358-6 (PDF pro čtečky)

Věnování

Věnováno všem, kteří každý víkend na svých chalupách dokazují, že používání rukou přispělo k polidštění opice. Nic na tom nemění ani skutečnost, že při práci na chalupě nezřídka vypadám jako exponát vhodný pro podřadnější zoo.

autor

Poděkování

Děkuji panu Miroslavu Čeplovi st. z Budětska a jeho choti Marii za významnou jazykovou pomoc při korekturách částí textu, které jsou uvedeny v hanáckém nářečí.

Rovněž děkuji kosici, která seděla na hnízdě sotva půldruhého metru nad mou hlavou na zápraží naší chalupy, kde vznikla část této knihy. Byla mi vzorem trpělivosti a pokory. Svým chováním jasně dávala najevo, že je nezbytné stále o něco usilovat, i když není vůbec jasné, jak to všechno nakonec dopadne.

autor

Čekání na jaro

V chladných či dokonce mrazivých měsících roku upadá řada živočichů do zimního spánku neboli hibernace. Dny bývají krátké a šedivé, slunce odcestovalo do teplejších krajů a venku není o co stát. Chalupář by také rád hibernoval. Nacpal by se řízky s bramborovým salátem a zapil to poctivým ležákem. Pak by se zakutal pod pruhovanou péřovou duchnu a vyčkal příchodu jara stejně, jako ve svých doupatech či zimovištích zcela rozumně činívají ježci, křečci či netopýři. Chalupář by ušetřil za stravu, otop, péřovou bundu, beranici i rukavice. Není mu to ale dovoleno. Civilizace si žádá jeho obětí a pracovního přičinění i v prosinci, lednu a únoru. A také jeho organismus se nadlouho nehodlá spokojit se dvěma smaženými kotletami. Už za několik hodin po vydatném obědě se domáhá přísunu další stravy. Nic naplat, hibernovat se nebude.

Příjemně vytopený pokoj v městském bytě, pohodlná postel a lampička na nočním stolku obloženém zajímavou literaturou umožní přečkat tu chladivou a mrazivou syrovinu. Ještě přečíst tak dvě či tři knihy a pak snad už přijde jaro. Zatím však mrzne a chalupář o víkendech zajíždí zkontrolovat svou nemovitost, zda ve své opuštěnosti neutrpěla újmu.

Zamrzlý visací zámek na bráně houževnatě odolává zahřívání zapálenými novinami. Ani horké drby z bulvárního tisku neposkytnou dostatek tepla, které by konečně umožnilo pootočit klíčem, pokud se jej vůbec podaří do zámku napasovat. Osvědčeným prostředkem je chemický rozmrazovač v malé plastové lahvičce. Podmínkou je mít ho v inkriminované chvíli po ruce. Z tohoto důvodu ho nosím v malém pouzdře spolu s klíči bez ohledu na to, zda máme leden, nebo červenec. Ano, chemický rozmrazovač je to pravé. Nakapu

ho do všech štěrbin zámku a čekám. Jelikož se dlouho nic neděje, postup několikrát opakuji. Roztoku v lahvičce ubývá, zato se objevuje v podobě rzi zbarvené kapaliny na zkřehlých prstech. Po chvíli se konečně daří zámek odemknout. Otevřít bránu však stejně není možné. Drátěná oka svírá vrstva zledovatělého sněhu. Vzhledem ke zvýšenému reliéfu příjezdové asfaltové cesty lze i v létě otevírat bránu pouze směrem do zahrady. Zmrzlá sněhová pokrývka učinila z brány, byť již odemknuté, nepřekonatelnou překážku. Sníh a led pokládám za poťouchlou zlomyslnost molekul vody. Ani lopata není k ničemu. Vlastně nakonec je. Vrším sníh na větší hromadu. Udusám ji. Pak se mi z ní celkem snadno podaří vyšplhat nahoru na bránu a seskočit do zahrady. Ouha. Venku za plotem mi mrzne manželka. Brána se jí zdá být stále příliš vysoká.

Odemykám kůlnu a vynáším z ní žebřík dvoják. Přehazuji jednu jeho část přes plot tak, aby ho žebřík doslova překročil. Mám jasnou představu. Manželka vystoupí po žebříku nahoru, na jeho vrcholu udělá elegantní obrat a snadno sestoupí do zahrady. Tak vzhůru přes překážky! Začátek byl skvělý. Jen nahoře se zachytila okrajem dlouhého kabátu a ne a ne se vyprostit. Šplhám tedy opět vzhůru. S manželkou vytváříme zajímavé sousoší. Dřevěný žebřík dvoják, na jeho vrcholu on a ona v teplém zimním oblečení. Mohli bychom stát modelem. Ale ne příliš dlouho. Tak teplé naše oblečení zase není.

Všude vůkol mrazivo a bílo. Jednou rukou se pouštím viklajícího se žebře a přátelsky kynu sousedům, kteří kolem našeho plotu projíždějí v ojiněném autě. Nevím, čemu se tak smějí... Plaudite cives, plaudite amici, finita est comedia! (Tleskejte občané, tleskejte přátelé, představení skončilo!) Při mávání se žebřík povážlivě rozhoupe. Rezignuji tedy na zdvořilost, vykašlu se na mávání a raději se snažím udržovat rovnováhu.

Pak uvolňuji uskřinutý cíp kabátu a s manželkou slézáme dolů do zahrady. Brodíme se sněhem a ke stopám ptačím a kočičím přidáváme otisky našich bot. Pak lopatou nabírám sníh vězníci branku a po několika minutách usilovné práce se mi ji aspoň částečně daří otevřít. Žebřík uklízím zpět do kůlny. Konečně jsme doma.

V chalupě však bydlí paní Zima a pan Mráz. Zběžně prohlížíme studený interiér a vděčně konstatujeme, že nikde nenacházíme myši trus. Pak nasedáme do auta a těšíme se zpět do města do příjemně vyhřátého bytu.

K měsíci lednu mám vztah jak makrela k ropné skvrně. Brání mi v rozletu a vhání mě do dobrovolného domácího vězení, které si zpřijemňuji četbou beletrie a sledováním televizních pořadů o nesnesitelných vedrech v tropických pralesích. Občas však musím vyjít ven, a to za prací či jinými povinnostmi. Činívám tak zpravidla nerad. Během chůze po namrzlém chodníku pohlížím na leden s obzvlášť velkou nelibostí. V jedné z pohádek se měsíc Leden projevuje jako dobrotivý stařík plný empatie. Nemám však ani trochu náladu na líbivé a naivní příběhy a snad proto v postavě měsíce Ledna nacházím senilního pedofila uplácejícího frustrovanou Marušku trsem čerstvých jahod. Poněkud zděšen svým nenadálým cynismem se přece jen snažím najít i něco pozitivního. S přibývajícimi léty hledám ty lepší stránky i těch méně atraktivních zážitků, protože žít je třeba i v lednu a to i v šedivém městě pod příkrovem smogu. Někdy si na pozitivním výkladu událostí dávám opravdu hodně záležet. A taky mi to dá hodně práce. Například: V jednom z lednových rán mi zubní lékařka vrtala ztrouchnivělou stoličku. I v této jinak všeobecně obávané chvíli jsem dokázal ocenit útulné vytopenou ordinaci a vůni jejího parfému. Se zuby vyceňnými a obloženými smotky tamponů jsem dumal, zda parfém voní spíše po skořici, či po vanilce. Přemítal jsem, zda čichám hlavu či srdce parfému anebo oboje

dohromady. Ve chvíli, kdy se mé myšlenky začaly ubírat směrem ohrožujícím pracně opečovávanou morální bezúhonnost, vrtačka ztichla.

„Vypláchněte si,“ ozval se ordinací povel, který přerušil nepatřičné působení testosteronu a uchoval mé svědomí křišťálově čisté. Vzápětí jsem odkryl další pozitivní zážitek v příležitosti konečně vyplivnout tkáňovou drť, kousky staré plomby a cucky tamponu. To by bylo, kdybych nenašel pár kladů i na mrazivém a šedivém lednu. Chvíli přemýšlím a pak spokojeně konstatuji, že aspoň nebodají komáři a nežerou hověda. Přemýšlím ještě chvilku, co bych k tomu dodal, ale nic mě nenapadá, neboť opět začínám vnímat celý svět šedivý a ponurý.

Uprostřed ledna mráz poněkud polevil. Teploměr však stále nevyšplhal nad nulu. Do dne, těžce strádajícího nedostatkem slunečních paprsků, však pronikla naděje v podobě ptačího zpěvu. Při krátké návštěvě chalupy v průběhu tesklivého zimního dopoledne posedávaly na holém větvení ovocných stromů desítky ptáků. Svým čírikáním, pískáním a pípáním vyjádřili svůj hrdinný občanský postoj k dlouhotrvajícím mrazům a ledovému větru. Nestarali se, že předpověď počasí nevěstí nic dobrého, nýbrž plní naděje a víry nešetřili své hlasivky, jako by se snažili zaplašit ten vše prostupující chlad. A když tu naději mají ti ptáčekové, spolehnu se na ni i já. A docela trpělivě a bez reptání si počkám, až se do mé kůže zabodne první komár.

Po několika týdnech konečně přijde ta dlouho očekávaná chvíle, kdy netrpělivé zpěvné ptactvo zresuscituje stromy, keře a trávu a vrátí je z klinické smrti zpátky do života. V tom okamžiku chalupář odloží dočtený svazek, mrkne přes okno na venkovní teploměr, vzhlédne k obloze a pocítí neklid. Ovládne jej chalupářská horečka, která se na rozdíl od cestovní horečky nevyznačuje vyhledáváním autobusových, vlakových

či leteckých spojů, ale sepisováním seznamu plánovaných prací. Jarní inventura odhalí, že předpokladem splnění vytyčených úkolů je nabroušení řetězové pily, nákup barev, štětců a tekutého podpalovače, protože staré noviny přezimující v chalupě se kvůli vzdušné vlhkosti staly spolehlivě nehořlavými a k rozdělení ohně v krbu zcela nezpůsobivými.

Chalupář se těší, až se oděje do svého chalupářského kostýmu, jehož základem jsou ošoupané manšestráky, flanelová košile s prodřeným límečkem a flekatá prošíváná bunda, kterou mu manželka vloni hodila do odpadkového koše, ale on ji zase vytáhl...

Hurá na víkend!

Ač je teprve březen, za oknem se rýsuje počasíčko, jako bychom ho právě vyhráli v mariáši. O víkendovém programu je tedy rozhodnuto.

Pro opravdového chalupáře je páteční příjezd na chalupu rituálem. Jde o stejný druh zážitku, jako je zapálení si nedělní dýmky, návštěva divadelního či filmového představení anebo večere v prvotřídní restauraci se zvláště milou osobou. První jarní víkend strávený na chalupě náleží k svátečním a jubilejním událostem, byť teplomilnému chalupáři zpravidla přináší rozčarování. Ač milosrdné plameny roztápějí krb sebevíc, ať se žhaví spirály elektrických kamínek do ruda, zdivo a dlážděná podlaha pohlcují teplo jako vesmírná černá díra.

Mít na těle peří či srst, trvala by chalupářská sezona po celý rok. Kvůli zimomřivosti lidského plemene toužícího po teplém příbytku však bývá většina chalup během zimních měsíců takzvaně zazimována. Také

nevím, jak by se mi líbila má žena hustě obrostlá zvířecími chlupy anebo zda by ve mně vyvolal prudkou chemickou reakci pohled na bujně rostoucí ocasní pera. Raději si ponechám manželku potaženou hebkou pleť, i když přechovávání této křehké a pobledlé bytosti, postrádající hustou srst, stojí hodně peněz vydaných za otop. Přes zimu si ji raději schovám do teplého městského bytu. Ano. Názor, že nejkrásnějšími šaty pro pěknou ženu je vůně kvalitního parfému, přijde na pěkné peníze. I co, škrábu se za uchem, prohlížejte účty za plyn a elektřinu. Pak pohlédnu na fotografii v rámečku, z které se na mě usmívá má nejdražší. Jasně. Na topení rozhodně šetřit nebudu!

Silné zdivo chalupy do sebe natáhlo všechny zimní větry táhnoucí k nám od Pradědu, který je vzdálen půldruhé hodiny jízdy autem, ale jehož vrchol lze za příznivé viditelnosti spatřit, vyjdeme-li do pole za chalupou.

V nenasytném krbu mizí jedno poleno za druhým. Tři kilogramy dřeva za hodinu. Za dvacet hodin šedesát kilogramů smrkového, ořechového anebo jabloňového dřeva. Nechápu barevné fotografie krbů, vedle kterých leží malý proutěný košík s třemi polínky. To já mám před dveřmi do chalupy dvě zahradní kolečka vrchovatě naložená dřevem. A také přitápíme plynovými kamny. Stará chaloupka se zcela vymyká současným lidským nárokům na energetickou úspornost budov. Bývaly časy, kdy ji kromě kachlových kamen zahřívalo i tělesné teplo zvířat ve chlěvě, který přiléhal k její severní části. Staré dveře a netěsnící letité okenní rámy by sice bylo možné vyměnit za nové, plastové. Hliněná stařenka si ale po celý rok žádá pravidelný přísun venkovního čerstvého vzduchu. Utěsnění oken a dveří by ji dusilo a také by zcela určitě onemocněla plísněmi, kterým se jí vcelku úspěšně daří vzdorovat.

Sedím-li u rozpáleného krbu, nemohu nevzpomenout básně Josefa Kainara „Topiči velikých lokomotiv...!“ Tak jako ti topiči cítím „takový žár do prsou a takový mráz do zad“. Směrem ke krbu chvátá silný proud studeného vzduchu, aby ohni posloužil za potravu. Zkrátka mám pocit, že sedím čelem ke kovářské výhni a zády k tělesným pozůstatkům himálajského průvodce, který měl právě nejsmolnější den svého života.

Navlékáme si další vrstvu svetrů a přes záda si přehazujeme teplou deku. Krb žhne, za naši tepelnou pohodu bojuje také elektrický přímotop. Pocit chladu přetrvává. Do tří velkých číší nalévám rubínově zbarvenou tekutinu silně vonící po lesním ovoci – argentinské víno značky DADÁ. Dle doporučení má být servírováno při teplotě 16 – 18 stupňů Celsia, což zhruba odpovídá údajům na pokojovém teploměru. Jak patrně, ideálnější podmínky k servírování si nelze představit. Pokojem se šíří úžasné aroma zplozené jihoamerickým sluncem. Na etiketě nacházím informaci, že inspirací k výrobě vína DADÁ se stal docela podivný umělecký směr – dadaiismus. K otevření lahve mě však inspirovala touha nastěhovat aspoň trochu paprsků jižního slunce do téhle sibérie. Syn Vojta převalí na jazyku hlt toho rubínového skvostu, pak pohlédne na etiketu a spustí:

Kraklakvakve? Koranere!

Ksonsirýři – guelira:

Brifsi, brafsi; gutužere:

gasti, dasti kra...

Lalu lalu lalu lalu la!

Chandr radar sí sajádra

tesku tes py pi?

Vahapádra, pryvešádra

klukpukpici li?

Lalu lalu lalu lalu la!

Docela nechápavě a s napětím ho pozoruji. Nemám odvahu ho přerušit. A on si klidně vede dál to svoje:

Sochoškrt sic kalcisumpa
senmemysagart (;)!
Biboň sod: Quocitem Vumpa
Kleso Klaso Klart (!)
Lalu lalu lalu lalu la! *)

Dám si pořádný doušek z číše. Jediná slaboduchá věta, která ze mě nakonec vypadne, zní: „Co blbneš, Vojto?“

„Ty neznáš poezii Christiana Morgensterna?“ prohlíží si mladý intelektuál obsah číše proti plamenům. „Ale maturitu ti stejně dali, co?“ krouží docela dovedně číší a tváří se, že kromě vína jej nic jiného nezajímá. Mlčky otevírám skleněná dvířka krbu a pohrabáčem upravuji polohu polínek.

„Náhodou!...Wolkerovu báseň o Antonínovi, topiči elektrárenském, jsem kdysi uměl zpaměti.“ Vojta shovívavě pokývá hlavou a ze zdíva stále vane syrovina.

Zalehnutí do postele úlevu před chladem nepřináší. Chalupář závidí rybám a krevetám položeným na ledovou tříšť a nabízeným k prodeji na tržnici kdesi ve Středomoří. Mořské tvory aspoň shora laská přívětivé slunce. Chalupáře však shora ochlazuje zatuchlá duchna a zespodu matrace, do které se zavrtal sám mráz, protože mu asi také byla zima. Chalupář však nelká a neběduje. Třeše se zimou, ale kdesi uvnitř jeho chladem sužované duše ho zahřívá plamínek naděje, že příchod nové chalupářské sezony už nikdo a nic nezastaví a že to bude brzo.

*) Poznámka: báseň dadaistického autora Christiana Morgensterna **Veliké lalulá**, překlad Josef Hiršal. Zdroj: <http://eithne.pise.cz/188-christian-morgenstern-a-preklady-jeho-del.html>